

11. Profesiyno oriyentovane navchannya inozemnykh mov u starshiy profilniyi vyshchiy shkoli: problemy ta perspektyvy: kol. monohrafiya / L. A. Sazhko, L. Ya. Zyenya, O. V. Byryuk ta in. [Professionally oriented teaching of foreign languages in the senior profile and high school: problems and perspectives: collective monography]. Kyiv, KNLU Tsentrl Publ., 2015, 225 p.
12. Radetska S. V. Metodyka navchannya maybutnikh ekonomistiv profesiyno spryamovanoho chytannya anhliyskoyu movoyu z vykorystanniam kompyutera: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02 [Computer aided Methods of Teaching Future Economists to read Professional Literature]. Kyiv, 2005, 260 p.
13. Savelyuk N. M. Psykholinhvistychni osoblyvosti relihiynoho dyskursu (teoretychnyy aspekt) [Psycholinguistic peculiarities of religious discourse]. Skhidnoyevropeyskyy zhurnal psykholinhvistyky, 2015. – Vol.1, pp. 124–133.
14. Trukhanova T. I. Indyvidualizatsiya navchannya profesiyno oriyentovanoho chytannya anhliyskoyu movoyu studentiv tekhnikumiv ta koledzhiv ekonomichnogo profilyu: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: spets. 13.00.02 [Individualization while teaching profession-related reading in English to students of technical schools and colleges]. Kyiv, 2001, 19 p.

Стаття надійшла в редакцію 22.10.2018 р.

УДК 378:811.112.2

DOI 10:25128/2415-3605.18.3.15

ІРИНА ФЕРЕНЧУК-ПІОНТКОВСЬКА

ORCID iD 0000-0002-5492-7595

ferenchuk1@gmail.com

аспірантка

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса, 2

ЗМІСТ ФОРМУВАННЯ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЧИТАННІ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ У МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

Обґрунтовано зміст формування німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів у майбутніх філологів з використанням навчальної платформи Moodle. На основі аналізу програми, результатів опитування студентів та викладачів трьох вітчизняних закладів вищої освіти суб'єктами навчання обрано студентів третього курсу. Конкретизовано цілі формування німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів у майбутніх філологів, які визначають зміст навчання – практичну, розвивальну, освітню, виховну та професійно-орієнтовану. У структурі німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів виділено медіакомпетентність, визначену як здатність користуватись пошуковими системами та каталогами, орієнтуватися на веб-сторінках Moodle, оцінювати розміщені там публіцистичні тексти та представляти у подальшому на їх основі самостійно розроблені результати, аналізувати і критично сприймати публіцистичні тексти, представлені в засобах масової інформації (ЗМІ), відбирати тексти, використовувати їх для саморозвитку і професійного становлення. Виокремлено предметний і процесуальний аспекти змісту й уточнено такі їхні компоненти: мовленнєвий, лінгвосоціокультурний, лінгвістичний, навчальний. Предметний аспект включає освітньо-професійну і суспільно-політичну сфери спілкування, ситуації професійного спілкування, теми (згідно з програмою), тексти (газетні статті); лінгвосоціокультурний матеріал (фоновий матеріал, еквівалентну лексику, безеквівалентну лексику, техніко-комунікативні кліше, фразеологізми, афоризми, крилаті вирази); граматичний матеріал, який викликає труднощі в студентів, лексичний матеріал; навчальні (метакогнітивні, когнітивні) стратегії, стратегії використання німецької мови у читанні, комунікативні стратегії, стратегії підбору та критичного сприйняття прочитаних публіцистичних текстів, уточнені в статті. До процесуального аспекту входять відповідні знання, вміння і вправи для їх розвитку, а в його межах конкретизовано вміння ознайомлювального, пошукового, вибіркового читання публіцистичних текстів майбутніми філологами.

Ключові слова: зміст, німецькомовна компетентність в читанні, майбутні філологи, цілі навчання, вміння, стратегії.

СОДЕРЖАНИЕ ФОРМИРОВАНИЯ НЕМЕЦКОЯЗЫЧНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В ЧТЕНИИ ПУБЛИЦИСТИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ У БУДУЩИХ ФИЛОЛОГОВ

Обосновано содержание формирования немецкоязычной компетентности в чтении публицистических текстов у будущих филологов с использованием учебной платформы Moodle. На основании анализа программы, результатов опроса студентов и преподавателей трех отечественных высших учебных заведений субъектами обучения избраны студенты третьего курса. Конкретизированы цели формирования немецкоязычной компетентности в чтении публицистических текстов у будущих филологов, которые определяют содержание обучения – практическую, развивающую, образовательную, воспитательную и профессионально ориентированную. В структуре немецкоязычной компетентности в чтении публицистических текстов у будущих филологов выделено медиакомпетентность, которую определяем как способность пользоваться поисковыми системами и каталогами, ориентироваться на веб-страницах Moodle, оценивать размещенные там публицистические тексты и представлять на их основании самостоятельно разработанные результаты, анализировать и критически воспринимать публицистические тексты, представленные в средствах массовой информации, отбирать тексты, использовать их для саморазвития и профессионального становления. Выделены предметный и процессуальный аспекты содержания и конкретизированы такие их компоненты: речевой, лингвосоциокультурный, лингвистический, учебный. Предметный аспект содержит образовательно-профессиональную и общественно-политическую сферы общения, ситуации профессионального общения, темы (в соответствии с требованиями Программы), тексты (газетные статьи); лингвосоциокультурный материал (фоновый материал, эквивалентную лексику, безэквивалентную лексику, технико-коммуникативные клише, фразеологизмы, афоризмы, крылатые выражения); грамматический материал, который вызывает трудности у студентов, лексический материал; учебные (метакогнитивные, когнитивные) стратегии, стратегии использования немецкого языка в чтении, коммуникативные стратегии, стратегии выбора и критического восприятия прочитанных публицистических текстов, конкретизированные в статье. К процессуальному аспекту отнесены соответствующие знания, умения и упражнения для их развития. Конкретизированы умения ознакомительного, поискового, выборочного чтения публицистических текстов будущими филологами.

Ключевые слова: *содержание, немецкоязычная компетентность в чтении, будущие филологи, цели обучения, умения, стратегии.*

IRYNA FERENCHUK-PIONTKOVSKA

postgraduate student

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

2 Maxyma Kryvonosa Str., Ternopil

CONTENT OF THE FORMATION OF PROSPECTIVE PHILOLOGISTS' GERMAN LANGUAGE COMPETENCE IN READING PUBLICISTIC TEXTS

In the article it has been grounded content of the formation of prospective philologists' German language competence in reading publicistic texts with the use of the learning platform Moodle. The analysis of the program, results of the survey of students and teachers of three Ukrainian higher educational institutions showed the reasonability of focusing on third year students as such ready to comprehend authentic publicistic texts. Purposes of forming prospective philologists' German language competence in reading publicistic texts determine the content. Practical, developmental, educational, teaching and professionally oriented purposes have been determined in the article. It is proved that German language competence in reading publicistic texts should include media literacy, which is defined as the ability to use search engines and catalogues, web pages of Moodle, assess publicistic texts, present own materials developed on their basis, analyse critically publicistic texts of mass media, select them according to the purpose. Declarative and procedural aspects of content have been determined within which speech, linguosociocultural, linguistic, learning components have been clarified. Declarative aspect includes educational-professional as well as social and political spheres of communication,

situations of professional communication in which the information from publicistic texts can be applied, topics (determined by the program), texts (newspaper articles); linguosociocultural material (background material, equivalent vocabulary, nonequivalent vocabulary, clichés, phraseological units etc.); most difficult for students grammar material, lexical material; learning (metacognitive, cognitive) strategies, strategies of using the German language in reading, communicative strategies, strategies of publicistic texts selection and critical analysis. Within the procedural aspect the skills of scanning, skimming and critical reading of publicistic texts have been clarified. The procedural aspect also includes lexical, grammatical skills, linguosociocultural skills, abilities to use the determined strategies, corresponding knowledge and exercises to develop all the above mentioned skills. Further investigations should focus on the problem of the determined content implementation while forming prospective philologists' German language competence in reading publicistic texts.

Keywords: *content, German language reading competence, prospective philologists, purposes of education, skills, strategies.*

У сучасній методиці навчання іноземних мов нагромаджено значний теоретичний і практичний досвід щодо формування іншомовної компетентності в читанні. Зокрема, навчання професійно орієнтованого читання досліджували Т. Г. Агапітова, О. С. Балахонов, Ю. В. Британ, І. В. Корейба, Н. З. Магазова, Т. С. Серова, С. К. Фоломкіна, Дж. Андерсон, Ф. Дубін, П. Стівенс. М. О. Мосіна запропонувала методику навчання інформативного читання, Т. О. Вдовіна і С. О. Кітаєва окреслили принципи відбору текстів для навчання читання, С. В. Радецька, Ю. В. Романюк, С. І. Шевченко розробили методику навчання майбутніх учителів англomовного читання з комп'ютерною підтримкою.

Однак не розробленою досі залишається методика формування німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів у майбутніх філологів. Крім того, із швидким розвитком науки, техніки і суспільства погляди на проблему та шляхи вирішення поставлених науковцями завдань втрачають свою актуальність і потребують нових рішень.

Для створення ефективної методики необхідно окреслити зміст формування німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів. Зазначимо, що серед засобів ми виділяємо навчальну платформу Moodle з огляду на її доступність, здатність забезпечити майбутніх фахівців навчально-методичними матеріалами, можливість проведення автоматизованого тестування навчальних досягнень студентів, забезпечення інтерактивного зв'язку студентів із викладачами і студентів між собою, доступу студентів до інформаційних ресурсів інтернету для виконання навчальних завдань.

Суб'єктом навчання обираємо студентів III курсу, оскільки, по-перше, спостереження за навчальним процесом та результати анкетування 49 студентів – майбутніх філологів і 12 викладачів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка і Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича свідчать, що третьокурсники, зазвичай, мають достатньо високий рівень володіння німецькою мовою, щоб розуміти, аналізувати доволі складні автентичні публіцистичні тексти і використовувати отриману інформацію в подальшій навчальній діяльності; і, по-друге, результати опитування третьокурсників свідчать про зацікавленість студентів в опрацюванні таких текстів. Крім того, читання публіцистичних текстів на III курсі передбачено Програмою з німецької мови для університетів/інститутів [6, с. 130].

Метою статті є обґрунтування змісту формування у майбутніх філологів німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів.

Для визначення змісту передусім необхідно проаналізувати цілі навчання, оскільки вони визначають зміст та інші методичні категорії. Під цілями навчання розуміють заздалегідь запланований результат педагогічної діяльності, який досягається за допомогою змісту, методів, засобів навчання тощо. Це основний компонент системи навчання іноземної мови, який формується під впливом соціального замовлення суспільства, рівня розвитку методики навчання іноземних мов і суміжних з нею наук, умов навчання і впливає на вибір інших компонентів системи [5, с. 11]. У Програмі з німецької мови для університетів/інститутів вказані практична, когнітивна, розвивальна, освітня, виховна, професійна цілі [6, с. 15–16]. Погоджуючись з авторами Програми щодо визначення цих цілей, не вважаємо за доцільне виокремлювати когнітивну ціль, оскільки її можна розглядати в контексті практичної. Розглянемо зазначені цілі детальніше.

Практична мета полягає в удосконаленні німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів майбутніх філологів, під якою розуміємо здатність індивіда на основі набутих знань, навичок та вмінь сприймати, інтерпретувати, оцінювати інформацію автентичних публіцистичних текстів і використовувати цю інформацію для вирішення навчальних і професійних завдань. До складу компетентності в читанні входять знання та мовленнєві вміння, які ми конкретизуємо нижче.

Формування німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів тісно пов'язане з лінгвосціокультурною компетентністю, яка уможливує розуміння культурних реалій, зумовленості відбору мовних засобів та особливостей екстралінгвістичного оформлення публіцистичних текстів соціальними і культурними чинниками [1, с. 16].

Передумовою успішного формування німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів є також відповідний рівень сформованості мовних компетентностей, насамперед лексичних і граматичних знань та навичок. На III курсі навчання студенти опановують практично всіма граматичними явищами, тому в процесі навчання читання публіцистичних текстів потрібно звертати увагу на явища, які зумовлюють труднощі в майбутніх філологів, а саме: наявність артиклів, які визначають категорії означеності/неозначеності, що вказують на новизну інформації; вживання активного і пасивного станів, дійсного й умовного способів, інфінітивних конструкцій; вживання давньоминулого часу *Plusquamperfekt*, який не має аналогів в українській мові і при перекладі передається лише лексичними засобами «перед тим, раніше, до того». Стосовно лексичного аспекту, то третьокурсники вже володіють певними лексичними знаннями та навичками, а також повинні розширювати словниковий запас найбільш уживаними лексичними одиницями.

Ще одна компетентність, від рівня володіння якою залежать результати формування німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів, – навчально-стратегічна, що є здатністю і готовністю студента користуватися стратегіями у процесі читання публіцистичних текстів з метою кращого їх розуміння і вдосконалення німецькомовної компетентності в читанні. Детальніше стратегії ми розглянемо далі.

У контексті формування німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів пропонуємо до практичної мети додати формування медіаграмотності (чи медіа компетентності), що є здатністю особистості «аналізувати та критично сприймати інформацію засобів масової інформації та усвідомлювати особливості функціонування комунікаційних процесів» [1, с. 17]. Медіаграмотність є однією з ключових компетентностей сучасного фахівця, а її роль ще більше зростає в процесі опрацювання матеріалів ЗМІ, до яких належать публіцистичні тексти. Вона дозволяє максимально ефективно використовувати матеріали засобів масової комунікації для навчання, саморозвитку і професійного становлення сучасного фахівця [1, с. 17].

Опрацювавши наукові розвідки [1; 4], під медіаграмотністю розуміємо здатність користуватись пошуковими системами і каталогами, орієнтуватися на веб-сторінках Moodle, оцінювати розміщені там публіцистичні тексти і представляти у подальшому на їх основі самостійно розроблені результати, аналізувати і критично сприймати публіцистичні тексти у ЗМІ, відбирати тексти, використовувати їх для саморозвитку і професійного становлення. Медіаграмотність відноситься до навчально-стратегічної компетентності [1, с. 25].

Таким чином, практична мета оволодіння німецькомовною компетентністю в читанні публіцистичних текстів передбачає формування: мовленнєвої компетентності в читанні німецькомовних публіцистичних текстів в єдності знань і мовленнєвих умінь; лексичної та граматичної компетентностей в читанні, які безпосередньо впливають на розуміння прочитаного; лінгвосціокультурної компетентності шляхом ознайомлення з особливостями німецькомовних публіцистичних текстів, культурними реаліями країн; навчально-стратегічної компетентності через розвиток умінь оперувати ефективними стратегіями та умінь підбирати і критично сприймати прочитані публіцистичні тексти.

Розвивальна мета передбачає розвиток інтелектуальних, мовленнєвих, пізнавальних здібностей студентів, зокрема: логічного мислення (уміння розуміти логіку доказовості прийнятого рішення, послідовності дій); аналітичного мислення (аналіз публіцистичних текстів, відбір необхідних фактів, зіставлення фактів, явищ); асоціативного мислення (встановлювати асоціації з раніше вивченими, знайомими фактами); вміння працювати з

газетними та журнальними статтями, виокремлювати основні положення; мовленнєвих здібностей і психічних функцій, пов'язаних із читанням [1, с. 22]; рефлексивних умінь; мотивації до вивчення німецької мови і розвитку компетентності в читанні, у т. ч. публіцистичних текстів; вміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології (зокрема, Moodle); розвиток автономії студентів.

Досягнення освітньої мети здійснюється завдяки гуманізації професійної освіти та означає розширення світогляду студентів у процесі читання автентичних публіцистичних текстів, підвищення рівня їх загальної культури та освіти, розширення професійно орієнтованого та мовного потенціалу, вдосконалення знань з тем, що вивчаються. Воно передбачає: розширення знань студентів про культуру, реалії тощо країн, мова яких вивчається; розширення професійного кругозору через інформацію публіцистичних текстів.

Виховна мета спрямована на формування готовності майбутніх філологів використовувати набуту в процесі читання публіцистичних текстів інформацію для налагодження міжкультурних і наукових зв'язків, розвиток у студентів поваги до духовних цінностей інших країн і народів, толерантності, моральності, відповідальності за себе і за те, що відбувається навколо. Вона спрямована на формування і розвиток: системи моральних цінностей; толерантного ставлення до іншої культури; незалежного погляду на події і факти, представлені у ЗМІ.

Професійно-орієнтована мета передбачає формування у студентів умінь визначати і виділяти інформацію щодо відмінностей між рідною і німецькою мовами, підбирати тексти на різну тематику, виявляти типові граматичні та лексичні помилки, які спотворюють смисл; виокремлювати фонові знання, що необхідні для розуміння тих чи інших текстів; створювати коментар до тексту.

Встановивши й охарактеризувавши цілі формування німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів у майбутніх філологів, перейдемо до розгляду компонентів змісту відповідного навчання. Беручи до уваги дослідження [3; 6], виокремлюємо предметний і процесуальний аспекти змісту і визначаємо в них наступні компоненти: мовленнєвий, лінгвістичний, лінгвосоціокультурний, навчальний.

Зупинимось детальніше на характеристиці кожного з них. Розпочнемо з предметного аспекту. Мовленнєвий компонент включає в себе сфери спілкування, ситуації, теми, тексти.

У Загальноєвропейських Рекомендаціях вказані чотири сфери спілкування: особиста, в якій суб'єкт навчання живе як приватна особа – в колі сім'ї, друзів, власними інтересами тощо; публічна, в якій суб'єкт навчання діє як член загальної спільноти чи якоїсь організації; професійна, пов'язана з виконанням професійних обов'язків; освітня, в якій суб'єкт навчання бере участь в організованому навчальному процесі [2, с. 45]. Зважаючи на цілі навчання читання публіцистичних текстів, ми досліджуємо освітньо-професійну сферу комунікативної мовленнєвої діяльності студентів III курсу – майбутніх філологів і додаємо суспільно-політичну сферу (публіцистичне мовлення в широкому розумінні, включаючи мовлення різних ЗМІ) [3, с. 128].

До типових комунікативних ситуацій, в яких майбутні філологи використовують інформацію, набуту в процесі читання, відносимо участь у конференціях, тренінгах і проектах, зустрічі з іноземними колегами та обговорення професійних питань.

Згідно з Програмою з німецької мови для університетів /інститутів [6, с.117] третьокурсники опановують такими темами на заняттях з «Практичного курсу німецької мови»: 1. Кіно. 2. Мистецтво. 3. Суспільство та особистість. 4. Навколишнє середовище. Захист навколишнього середовища. 5. Вік живи – вік учись. 6. Німецька мова. Роль німецької мови у світі. 7. Засоби масової інформації. Таким чином, формування німецькомовної компетентності в читанні повинно здійснюватися з урахуванням окреслених тем. Йдеться про відповідний відбір публіцистичних текстів, які, відповідно, уможливають створення комунікативних ситуацій в межах окреслених тем.

Публіцистичні тексти, як і тексти загалом, виконують комунікативну, прагматичну, когнітивну, епістеміологічну, навчальну функції. Комунікативна функція полягає в тому, що текст є важливим засобом спілкування, інформаційної взаємодії комунікантів. Прагматична функція реалізується через соціопсихологічний вплив на учасників комунікації. Когнітивна функція виявляється в здатності текстів висловлювати судження, презентувати ідеї і впливати на світогляд читачів. Епістеміологічна функція реалізується у відображенні в тексті навколишньої дійсності, притаманної певному лінгвосоціуму, суспільно-історичного досвіду певної групи

людей [3, с. 132]. Навчальна функція полягає в тому, що тексти сприяють оволодінню певними знаннями, а також навичками та вміннями за умови методично коректної роботи з ними, слугують джерелом для створення різноманітних навчальних ситуацій, проблемних завдань.

Для формування німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів майбутніх філологів повинні використовуватися автентичні тексти з сучасних популярних німецькомовних видань. Доцільно зосередитися на статтях, які належать до інформаційно-аналітичного, газетно-наукового, узагальнювально-директивного (наприклад, передова стаття, яка характеризується аналітизмом та узагальненістю при викладенні фактів, прихованою імперативністю і директивністю) підтипів текстів публіцистичного стилю. На користь газетних статей свідчить і їх невеликий обсяг, актуальність проблематики, відображення сучасного стану німецької мови, можливість оперативної заміни статей більш актуальними тощо, що сприятиме і мотивації студентів до навчання.

Лінгвосоціокультурний компонент включає насамперед [3, с. 92–93]:

- фоновий матеріал, тобто відомості, відомі жителям країни і, як правило, невідомі представникам інших країн (*Angela Merkel (CDU) hält eine Lockerung der Russland-Sanktionen für verfrüht, die Vizekanzler Sigmar Gabriel (SPD) angeregt hat* [8]), а також фонова лексика, що відрізняється лексичними фонами від лексики рідної мови, а рівень лексичного поняття при цьому співпадає [4, с. 44] (*Der 37 Jahre alte Nürtinger konnte sich am vergangenen Wochenende durch Platz sechs beim South America Championship in Argentinien für den prestigeträchtigen Wettbewerb in Kona qualifizieren*) [14];

- еквівалентну лексику – слова, значення яких є подібними чи однаковими в різних мовах (*Das erste Auto, das erste Telefon, die erste Elektrolokomotive – alles in Deutschland konstruiert*) [9];

- безеквівалентну лексику – слова, що виражають поняття, відсутні в інших мовах, а також слова, які не мають еквівалентів в інших мовах (*Am 1. Dezember feiert Berg am Laim den Beginn der Adventszeit*) [15];

- техніко-комунікативні кліше – мовленнєві одиниці, які вживаються в публіцистичних текстах (*Über den Befund herrscht Einigkeit: Viele Menschen haben Übergewicht*) [13];

- фразеологізми, в основі яких лежать історичні, культурні, політико-економічні факти, пов'язані з країною, мова якої вивчається (*Die "Blaue Umweltzone" soll in 18 der 50 Stadtteile der Ruhrgebietsstadt gelten*) [7];

- афоризми, крилаті вирази (*Die schwimmen "wie Fische im Wasser" (Mao); sie tauchen auf und unter*) [10].

Такий матеріал допомагає краще розуміти тексти, подану в них імпліцитну інформацію, особливості соціуму, трактувати отриману інформацію. Під час навчання потрібно також враховувати особливості побудови німецькомовних статей, їх оформлення, які відрізняються від україномовних статей.

У структурі мовного компонента виділяємо лексичний і граматичний матеріал. Стосовно граматичного матеріалу, то до III курсу передбачено, що студенти повинні оволодіти основними граматичними явищами, тому в процесі читання варто зосереджуватися на структурах, які спричиняють найбільші труднощі у майбутніх філологів. Як вище зазначалося, зазвичай, це: наявність артиклів, які визначають категорії означеності/неозначеності; вживання активного і пасивного станів, дійсного й умовного способів, інфінітивних конструкцій; вживання давньоминулого часу Plusquamperfekt. Щодо лексичного матеріалу, то до нього відносимо як лексичні одиниці загальної тематики, так і спеціальну термінологію, властиву німецькомовним публіцистичним текстам.

Навчальний компонент містить стратегії, під якими розуміємо комбінації інтелектуальних прийомів і зусиль, що застосовуються студентами для розуміння, запам'ятовування і використання знань про систему мови, формування мовленнєвих навичок та вмінь [2, с. 326]. С. Ю. Ніколаєва [5, с. 97] визначає стратегії: навчальні (метакогнітивні і когнітивні); використання німецької мови у читанні; комунікативні (компенсаторні, соціальні, афективні). С. Г. Вавіліна [1, с. 25] додає до цього переліку стратегії підбору і критичного вивчення медіатекстів.

Метакогнітивні стратегії, якими студенти повинні оволодіти, забезпечують належну самоорганізацію навчання. До них відносяться: планування власних дій; постановка та усвідомлення цілей читання, врахування важливості отриманої інформації для досягнення мети, оцінювання якості тексту, визначення важливих ідей у тексті, визначення можливостей

використання тексту в майбутньому, ведення записів прочитаного, перегляд тексту перед його читанням, перегляд тексту після його прочитання, перечитування окремих уривків, використання читання з різною швидкістю залежно від мети читання і тексту, промовляння окремих слів уголос чи читання окремих уривків уголос для кращого розуміння, постановка питань до тексту, заміна навчальних стратегій за необхідності, визначення труднощів, використання додаткових ресурсів, реакція на текст (написання анотації, створення графічної схеми, переказ) [1, с. 89; 3, с. 589–590].

Когнітивні стратегії забезпечують контроль ті регулювання когнітивних процесів декодування, вилучення і тлумачення інформації з тексту [1, с. 85]. Серед цих стратегій у процесі читання публіцистичних текстів І. П. Задорожна виділяє: аналіз тексту, інформації; переклад; узагальнення прочитаного; аналіз попередніх знань з навчального предмета, порівняння отриманих знань з попередніми; визначення важливих фактів у тексті; концентрація уваги на головному чи на фактах, які цікавлять читача залежно від мети; зосередження уваги на структурі тексту; виявлення смислових віх і ключових слів, необхідних для розуміння основного смислу тексту; прогнозування змісту тексту; постановка запитань до тексту; визначення основної і другорядної інформації; візуалізація (уявлення подій, що відбуваються в тексті); читання першого рядка кожного абзацу для розуміння тексту; аналіз нових знань, отриманих в результаті читання; аналіз паралінгвістичних засобів тексту (малюнки, схеми, таблиці) [3, с. 589–590].

Стратегії використання німецької мови у читанні ми конкретизували з урахуванням джерел [3; 5]: активізація лінгвосоціокультурних і лінгвістичних знань; ідентифікація отриманої лінгвістичної інформації; пошук опор.

Комунікативні стратегії у читанні публіцистичних текстів передбачають компенсаторні, соціальні та афективні стратегії [5; 11; 12]: ігнорування незнайомих слів, незрозумілих речень, уривків; здогад про значення незнайомих слів за контекстом, будовою слова тощо; багаторазове перечитування незрозумілих фрагментів тексту; обговорення тексту з іншими студентами; вибір текстів відповідно до власних інтересів.

Стратегії підбору і критичного сприйняття публіцистичних текстів передбачають: виявлення засобів маніпулювання думкою читача; встановлення зв'язку між інформацією з тексту з фоновими знаннями; порівняння з інформацією за темою, поданою іншими ЗМІ.

Далі розглянемо процесуальний аспект змісту формування німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів у майбутніх філологів.

До мовленнєвого компонента процесуального аспекту відносимо вміння пошукового, переглядового та ознайомлювального читання і вправи для їх формування на основі засвоєних знань. У ході ознайомлювального читання студентам необхідно навчитися розуміти основну лінію змісту публіцистичного тексту; переглядове читання спрямоване на отримання загального уявлення про зміст тексту газетної чи журнальної статті; вивчаюче читання – це точне розуміння всієї інформації публіцистичного тексту [5, с. 134].

На основі аналізу літератури [1; 3] ми виокремили такі вміння читання публіцистичних текстів, які потрібно формувати в студентів III курсу:

– ознайомлювальне читання: розуміти загальний зміст та основні деталі оригінальних публіцистичних текстів, швидко визначити зміст та доцільність детальнішого перегляду новин, статей;

– переглядове читання: ідентифікувати тему, зміст і значущість повідомлень, статей із широкого спектра тем і визначити чи варто їх читати уважніше; знаходити та розуміти необхідну інформацію в оригінальних (у т. ч. складних у мовному і змістовому аспекті) публіцистичних текстах за умови, що тема знайома читачеві; виділяти та розуміти погляди та оціночні судження в оригінальних (у т. ч. складних у мовному і змістовому аспекті) текстах;

– вивчаюче читання: встановлювати логічний/хронологічний зв'язок фактів і подій; прогнозувати зміст тексту на основі заголовка, понять, термінів, реалій; розрізняти факти, ідеї та погляди в оригінальних текстах, виражені експліцитно та імпліцитно; розпізнавати авторське ставлення, позицію чи емоції, виражені експліцитно та імпліцитно; розуміти різноманітні засоби міжфразового зв'язку; простежувати розвиток аргументації в текстах; розуміти соціальне підґрунтя, виражене імпліцитно; робити висновки щодо мовних засобів автора.

Лінгвосоціокультурний компонент – це навички і вміння оперувати лінгвосоціокультурним матеріалом і вправи для їх формування на основі засвоєних знань.

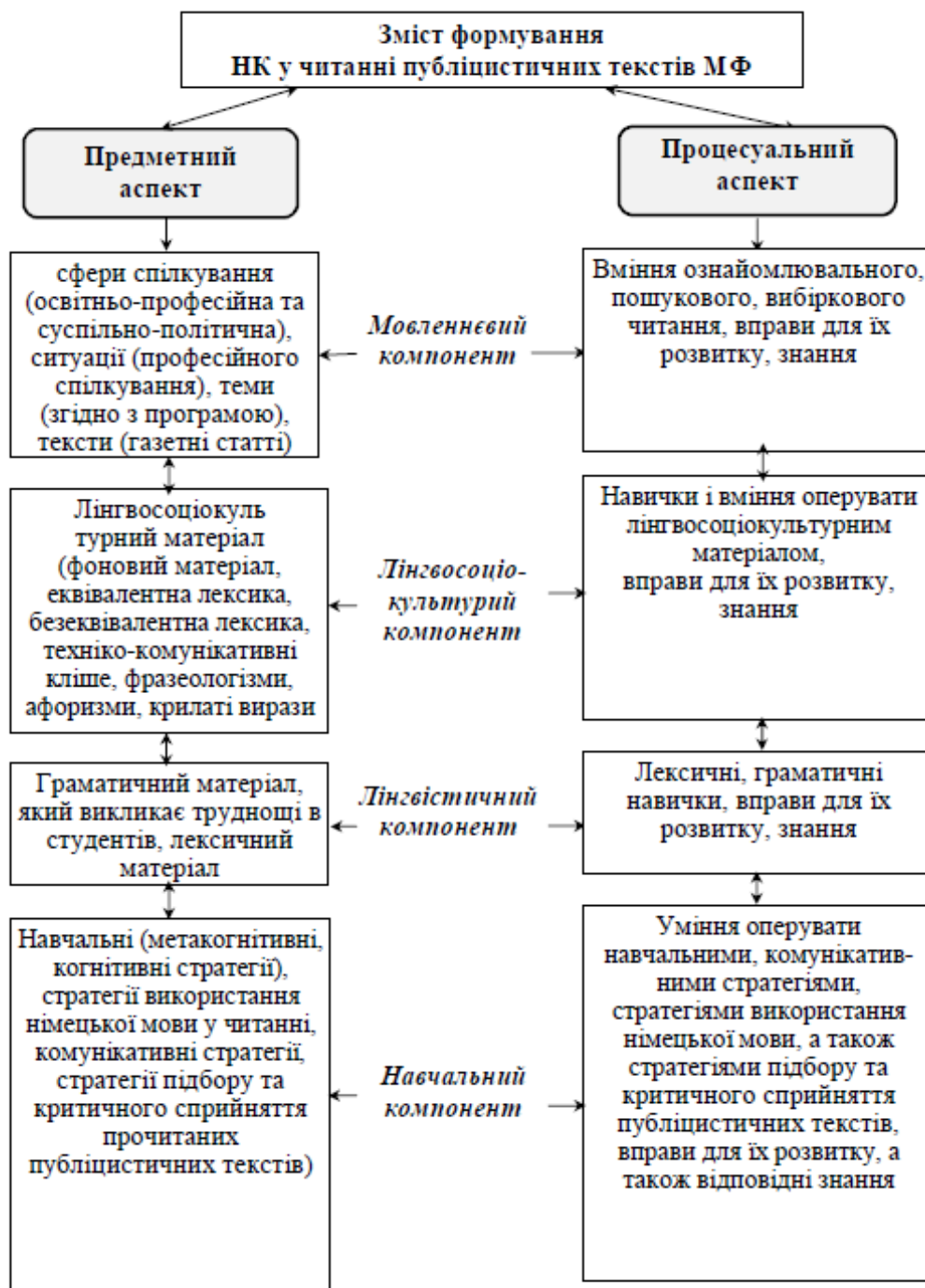

Рис. 1. Компоненти змісту формування у МФ НК в читанні публіцистичних текстів. МФ – майбутні філологи; НК – німецькомовна компетентність

Структура мовного компонента передбачає наявність навичок оперування мовним і мовленнєвим матеріалом та вправи для їх формування на основі засвоєних знань: встановлення смислових зв'язків між словами; співвіднесення значення слів із контекстом речення; прогнозування вживання слів; прогнозування вживання синтаксичних структур; встановлення засобів синтаксичного зв'язку [1, с. 28–29].

Навчальний компонент процесуального аспекту включає вміння використовувати пошукові системи інтернету для знаходження необхідної інформації, оперувати навчальними,

комунікативними стратегіями та стратегіями підбору і критичного сприйняття публіцистичних текстів, вправи для їх розвитку, а також відповідні знання.

Схематично зміст формування німецькомовної компетентності у читанні публіцистичних текстів майбутніх філологів зображено на рис. 1.

Отже, нами конкретизовано практичну, розвивальну, освітню, виховну та професійно-орієнтовану цілі формування німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів у майбутніх філологів, визначено предметний і процесуальний аспекти змісту, які включають компоненти мовленнєвий, лінгвосоціокультурний, мовний і навчальний.

Перспективи подальших наукових пошуків вбачаємо у дослідженні шляхів реалізації всіх окреслених компонентів змісту в процесі формування німецькомовної компетентності у читанні публіцистичних текстів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вавіліна С. Г. Методика навчання майбутніх журналістів професійно орієнтованого читання на основі англійських піар-текстів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / С. Г. Вавіліна. – К., 2016. – 212 с.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / пер. з англ. О. М. Шерстюк; наук. ред. укр. вид-ня С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Задорожна І. П. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англійською комунікативною компетенцією: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / І. П. Задорожна. – К., 2012. – 770 с.
4. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, пед. і лінгвіст. ун-тів / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін.; за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – 590 с.
5. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – 2010. – № 2. – С. 11–17.
6. Curriculum für den sprachpraktischen Deutschunterricht an pädagogischen Fakultäten der Universität und pädagogischen Hochschulen. – К.: Ленвіт, 2004. – 256 с.
7. Ex-Radprofi Schumacher schafft Ironman-Qualifikation // Süddeutsche Zeitung, November 6, 2018. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.sueddeutsche.de/news/sport/triathlon-berlin-ex-radprofi-schumacher-schafft-ironman-qualifikation-dpa.urn-newsml-dpa-com-20090101-181206-99-119310>
8. Gabriel droht Russland mit weiteren Sanktionen / F. A. Z, Mai 25, 2016. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/sigmar-gabriel-droht-putin-mit-weiteren-sanktionen-12945078.html>.
9. Jauer M. Was kann der deutsche Ingenieur? / M. Jauer. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.zeit.de/2018/41/ingenieure-autoindustrie-motoren-dieselskandal-ansetzen>.
10. Joffe J. Die Schwäche der Weltentzündler / J. Joffe. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.zeit.de/2016/01/weltpolitik-islamischer-staat-russland-imperialismus-zukunft>.
11. Oxford R. L. Hero with a Thousand Faces: Learner Autonomy, Learning Strategies and Learning Tactics in Independent Language Learning / Rebecca L. Oxford // Language Learning Strategies in Independent Settings. – Cromwell Press Ltd., 2008. – P. 41–63.
12. Oxford R. L. Language Learning Strategies / Rebecca L. Oxford. – Boston: Heinle and Heinle Publishers, 1990. – 343 p.
13. Tissen G. Heute schon gestüßt? / G. Tissen. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.zeit.de/2016/15/zucker-steuer-ernaehrung-uebergewicht>.
14. Was jetzt auf Dieselfahrer in Essen zukommt // Spiegel, November 16, 2018. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.spiegel.de/auto/aktuell/fahrverbote-essen-was-man-als-diesel-fahrer-wissen-muss-a-1238893.html>.
15. Weihnachtsbaum der Bürger // Süddeutsche Zeitung, November 29, 2017. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.sueddeutsche.de/muenchen/berg-am-laim-weihnachtsbaum-der-buerger-1.4232746>.

REFERENCES

1. Vavilina S. H. Metodyka navchannya maybutnikh zhurnalistiv profesiyno oriyentovanoho chytannya na osnovi anhlomovnykh piar-tekstiv. Dys, kand. ped. nauk [Method of teaching future journalists professionally oriented reading on the basis of English-language PR texts]. Kyiv, 2016. 212 p.
2. Zahalnojevropski Rekomendatsii z movnoji osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia [European Recommendations on Language Education: Study, Teaching, Evaluation]; nauk. red. ukr. vyd-nya S. Yu. Nikolayeva. Kyiv: Lenvit Publ., 2003. 273 p. (Ukr. ed.: Sherstyuk O. M.)

3. Zadorozhna I. P. Teoretyko-metodychni zasady orhanizatsiyi samostiynoyi roboty maybutnikh uchyteliv z ovolodinnya anhlomovnoyu komunikatyvnoyu kompetentsiyeyu. Dys, dokt. ped. nauk [Theoretical and methodical principles of organization of independent work of future teachers on mastering English-language communicative competence]. Kyiv, 2012. 770 p.
4. Metodyka navchannya inozemnykh mov i kultur: teoriya i praktyka: pidruchnyk dlya stud. klasychnykh, ped. i linhvist. un-tiv / O. B. Bihych, N. F. Borysko, H. E. Borets'ka ta in.; za zah. red. S. Yu. Nikolayevoi. [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice: a textbook for students. classic, ped. and a linguist. universities]. Kyiv, Lenvit Publ., 2013. 590 p.
5. Nikolayeva S. Yu. Tsili navchannya inozemnykh mov v aspekti kompetentnisnoho pidkhotu [Objectives of teaching foreign languages in terms of competency approach]. Inozemni movy, 2010. Vol. 2, pp. 11–17.
6. Curriculum für den sprachpraktischen Deutschunterricht an pädagogischen Fakultäten der Universität und pädagogischen Hochschulen. Kyiv. Lenvit Publ., 2004. 256 p.
7. Ex-Radprofi Schumacher schafft Ironman-Qualifikation / Süddeutsche Zeitung. Available at: <https://www.sueddeutsche.de/news/sport/triathlon---berlin-ex-radprofi-schumacher-schafft-ironman-qualifikation-dpa.urn-newsml-dpa-com-20090101-181206-99-119310>. (accessed 06.11.2018)
8. Gabriel droht Russland mit weiteren Sanktionen / F.A.Z. Available at: <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/sigmar-gabriel-droht-putin-mit-weiteren-sanktionen-12945078.html>. (accessed 25.05.2016)
9. Jauer M. Was kann der deutsche Ingenieur? / Die Zeit. Available at: <https://www.zeit.de/2018/41/ingenieure-autoindustrie-motoren-dieselskandal-ansehen>. (accessed 04.10.2018)
10. Joffe J. Die Schwäche der Weltenzünder / Die Zeit. Available at: <https://www.zeit.de/2016/01/weltpolitik-islamischer-staat-russland-imperialismus-zukunft>. (accessed 16.01.2016)
11. Oxford R. L. Hero with a Thousand Faces: Learner Autonomy, Learning Strategies and Learning Tactics in Independent Language Learning / Rebecca L. Oxford // Language Learning Strategies in Independent Settings. – Cromwell Press Ltd., 2008. – P. 41–63.
12. Oxford R. L. Language Learning Strategies / Rebecca. L. Oxford. – Boston: Heinle and Heinle Publishers, 1990. – 343 p.
13. Tissen G. Heute schon gesüßt? Die Zeit. Available at: <https://www.zeit.de/2016/15/zucker-steuern-ernaehrung-uebergewicht>. (accessed 31.04.2016)
14. Was jetzt auf Dieselfahrer in Essen zukommt / Spiegel. Available at: <http://www.spiegel.de/auto/aktuell/fahrverbote-essen-was-man-als-diesel-fahrer-wissen-muss-a-1238893.html>. (accessed 16.11.2017)
15. Weihnachtsbaum der Bürger / Süddeutsche Zeitung. Available at: <https://www.sueddeutsche.de/muenchen/berg-am-laim-weihnachtsbaum-der-buerger-1.4232746>. (accessed 29.11.2017)

Стаття надійшла в редакцію 27.10.2018 р.

УДК 378.091.3:81'243:811:111

DOI 10:25128/2415-3605.18.3.16

МАР'ЯНА БУРАК

dzvinkatema@gmail.com
ORCID ID 0000-0003-2692-7325

аспірантка

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса, 2

ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНЕ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Обґрунтовано доцільність взаємопов'язаного формування у майбутніх викладачів англійської мови професійно орієнтованої компетентності в говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності. Визначено, що методологічною основою взаємопов'язаного формування зазначених компетентностей є комунікативно-діяльнісний, соціокогнітивний та інтегрований підходи. З